

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Framställning om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110)

Sammanfattning

Om någon vill betala skulder till Försäkringskassan kontant uppstår problem. Dels är Försäkringskassan inte säkerhetsmässigt rustad för att hantera större summor kontanter, dels utgör möjligheten att betala skulder kontant en möjlighet till penningtvätt. En regel om att betalning av skulder ska göras enligt anvisning föreslås därför.

Bakgrund

De fordringar som förekommer hos Försäkringskassan kan ha sin grund i beslut om återkrav, principen om *condictio in debiti*, skadestånd på grund av brott eller beslut om betalningsskyldighet för underhållsstöd. Försäkringskassan driver idag in fordringar åt sig själv, Pensionsmyndigheten och Arbetsförmedlingen. I regel görs betalningarna till ett bankkonto som anvisas av Försäkringskassan men ibland, uppskattningsvis 5–10 gånger per år, vill personer betala kontant på något av servicekontoren. Beloppen är ofta relativt små men även större förekommer. Det största beloppet hittills har varit 200 000 kronor.

Vid betalningar större än 5 000 kronor var det en tid Försäkringskassans rutin att anlita ett värdetransportföretag för att ta hand om pengarna, men tjänsten kan inte användas längre eftersom värdetransportföretagen nu ställer högre krav på lokalernas utformning och kraven inte kan tillgodoses.

När en betalning görs till bankkonto har banken eller den som annars mottar pengar vid betalning ansvar för att kontrollera pengarnas ursprung.¹ Det finns ingen möjlighet för Försäkringskassan att kontrollera pengarnas ursprung vid kontant betalning. Möjligheten att betala kontant kan alltså vara ett sätt att kringgå det kontrollsystem som finns och kan därmed utnyttjas i syfte att tvätta pengar.

Gällande rätt

Kontanter är lagliga betalningsmedel.² Det innebär att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning.³ På det offentlighetsrättsliga området måste undantag i princip göras genom lag.⁴ Eftersom inget undantag finns måste Försäkringskassan ta emot kontanter om någon vill betala en skuld med kontanter.⁵

Överväganden och förslag

En regel om att betalning av skulder ska göras på det sätt som Försäkringskassan anvisar införs i socialförsäkringsbalken.

¹ Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

² Se 4 kap. 12 § lag (2022:1568) om Sveriges riksbank.

³ Se prop. 2021/22:41 s. 122 och prop. 1986/87:143 s. 64.

⁴ T.ex. 62 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

⁵ Se även HFD 2015 ref 49.

Lagstiftaren har vidtagit olika åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt. Bland annat har möjligheten att göra stora kontantbetalningar försvårats i många sammanhang. Möjligheten att betala skulder kontant medför säkerhetsrisker och risk för penningtvätt. Att betala kontant kan vara bekvämt för gäldenären i ett enskilt fall, men några starka skäl mot att göra det obligatoriskt för gäldenärer att betala på det sätt som Försäkringskassan anvisar, till exempel till ett konto, har inte framkommit. Intresset av att hindra kontantbetalningar väger betydligt tyngre än intresset att tillåta dem.

Därför föreslås en regel som stadgar att skulder som drivs in av Försäkringskassan ska betalas enligt anvisning. De enda kontantbetalningar som Försäkringskassan med en sådan regel skulle vara skyldig att acceptera skulle vara betalning för tjänster som servicekontoren tillhandahåller, exempelvis uttag av allmän handling.

Regeln bör införas i 107 kap. socialförsäkringsbalken.

I bilaga till denna framställning finns förslag till ändring i 107 kap. 1 § och förslag till ny 19 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (bilaga med författningsförslag).

Konsekvensutredning

Förslaget påverkar inte försäkringskostnaderna och skulle leda till marginellt lägre förvaltningskostnader.

Syftet med förslaget, alternativa lösningar och effekter av utebliven ändring

Syftet med förslaget är att ge Försäkringskassan rättsliga förutsättningar för att kunna neka kontant betalning av skuld. Det finns inga alternativa lösningar. Om lagen inte ändras får Försäkringskassan fortsätta att ta emot kontanter med de risker det medför. Dessa risker kan inte helt hanteras, men Försäkringskassan skulle troligen anmoda Statens servicecenter att bygga om servicekontoren så att de tillgodoser värdetransportföretagens krav samt köpa in utrustning för att kontrollera sedlars äkthet.

Ikraftträdande

Det föreslås att ändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser.

Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110)

107 kap.

19 §

Paragrafen är ny.

Med skuld avses alla typer av skuldförhållanden, även sådana som saknar koppling till socialförsäkringsbalken. Regeln är tillämplig även om grunden för fordran är att någon annan myndighet än Försäkringskassan har fattat beslut om återkrav.

Att betalning ska göras på det sätt som Försäkringskassan anvisar innebär att Försäkringskassan kan anvisa att betalning ska göras till konto eller på något annat sätt.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektör Maria Rydbeck i närvaro av rättschef Marie Axelsson, avdelningschef Per Eleblad och tf. avdelningschef Sandra Petersson. Föredragande har varit Maria Ångman Wiesel.

Försäkringskassan

Maria Rydbeck

Maria Ångman Wiesel

Adress
Försäkringskassan
103 51 Stockholm
Webbplats
forsakringskassan.se

Telefonnummer
08-786 90 00
Organisationsnummer
202100-5521

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken (2010:110) dels att 107 kap. 1 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 107 kap. 19 §, och närmast före 107 kap. 19 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

107 kap. 1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning i 2–5 §§,
- sjukdom, skada eller dödsfall på grund av brott i 6–8 §§,
- utmätning, pantsättning och överlåtelse av fordran i 9–11 §§,
- preskription i 12–16 §§, och
- skadestånd i 17 och 18 §§.

I detta kapitel finns bestämmelser om

- sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning i 2–5 §§,
- sjukdom, skada eller dödsfall på grund av brott i 6–8 §§,
- utmätning, pantsättning och överlåtelse av fordran i 9–11 §§,
- preskription i 12–16 §§,
- skadestånd i 17 och 18 §§, och
- *betalning av skuld i 19 §.*

Betalning av skuld

19 §

Den som har en skuld som ska betalas till Försäkringskassan ska betala enligt Försäkringskassans anvisning.

Denna lag träder i kraft den